

GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL YÖNERGESİ

Birinci Bölüm

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kuruluş

Amaç

Madde 1. Bu yönerge, Gebze Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunun oluşturulma ve yürütülecek her türlü araştırmanın, bilimsel kıstaslar yanında çevrenin korunmasını da gözeterek yürürlükteki mevzuat ve etik ilkeler açısından değerlendirmesini yapacak kurulların kuruluş, işleyiş, değerlendirme ve yürütme esaslarını düzenlemektedir.

Kapsam

Madde 2. Bu Yönerge;

- a) Etik Kurul'un yapısı, amaçları, oluşumu ve çalışma biçimini,
 - b) Etik Kurul'a başvuru ve etik değerlendirme süreçlerine ilişkin konuları kapsar.
 - c) Gebze Teknik Üniversitesi mensupları ve öğrencileri ile diğer kurum ve kuruluşlar tarafından insan katılımcılar ve insanın etkileşim içinde bulunduğu tarihi eser ve kültürel varlıklar üzerinde yürütülecek anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, bilgisayar ortamında test, video/film kaydı ile ses kaydı gibi veri toplama yöntemleri ile yapılacak her türlü bilimsel araştırma ve çalışmalar ile ilgili araştırma etiği konularını,
- kapsamaktadır.

Dayanak

Madde 3. Bu yönerge, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi başta olmak üzere, Helsinki Bildirgesi, 25/05/2004 tarihli ve 5176 sayılı "Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ve 13/04/2005 tarihinde 25785 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ve Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" esaslarına dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4. Bu yönergede;

- (a) **Üniversite:** Gebze Teknik Üniversitesini,
- (b) **Etik Kurul:** Gebze Teknik Üniversitesi Etik Kurulunu,
- (c) **Kurul:** Gebze Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunu
- (ç) **Rektör:** Gebze Teknik Üniversitesi Rektörünü,
- (d) **Senato:** Gebze Teknik Üniversitesi Senatosunu,
- (e) **Başkan:** Gebze Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanını,
- (f) **Üye:** Gebze Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu üyesini,

(g) **Raportör:** Başvuruların konusuna göre Başkan tarafından öncelikle kurul üyeleri gerektiği durumda alanında uzmanlar arasından atanan ve Kurul'a toplantılarda söz konusu başvuru ile ilgili bilgi veren üyeyi ifade eder.

(h) **Sorumlu Araştırmacı:** Bir araştırmacının etik, bilimsel, teknik, idari, mali ve hukuki her türlü sorumluluğunu taşıyan öğretim üyesi araştırmacıyı,

(i) **Yardımcı Araştırmacı:** Bir araştırmacının bilimsel sorumluluğunda payı olan ve araştırmacının yürütülmesinde görev alan araştırmacıları,

(j) **İnsanlarla veya İnsanlar Üzerinde Yapılacak Deney, İnceleme ve Alan Araştırmaları:** Sosyal bilimlerde ve hatta bazı fen bilimlerinde yürütülen araştırmaların önemli bir kısmında, analizlere esas olan temel verilerin, doğrudan ya da dolaylı olarak insan katılımcılardan elde edildiği dikkate alındığında; bu araştırmalarda kullanılan verilerin, (mülâkatlar ve anket uygulamalar gibi) doğrudan sözel yollarla, (sorun çözme faaliyeti ya da simülasyon performanslarının kaydedilmesi gibi) performans göstergeleri aracılığıyla, fizyolojik/nörolojik ölçümlerle ya da gözlem yoluyla toplanmasını, ifade eder.

Kuruluş

Madde 5.

(a) Kurul, Üniversite tarafından insanlarla veya insanlar üzerinde yapılacak deney, inceleme ve alan araştırmalarının evrensel bilim ahlâkına uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Üniversitedeki öğretim üyeleri arasından Rektör tarafından seçilen 7 (yedi) üyeden oluşur. Üyeler kendi aralarından bir başkan seçer.

(b) Kurul üyelerinin görev süresi 2 yıldır. Görev süresi dolan bir üye yeniden Kurula seçilebilir. Kurul toplantısına yılda 3 defa geçerli mazereti olmaksızın katılmayan veya en az altı ay süreyle izinli olan üyenin üyeliği kendiliğinden düşer.

Temel Etik Kurallar

Madde 6. Üniversite;

(a) Akademik yaşamın bütün evreleri ile öğretim, yönetim ve akademik değerlendirmelere ilişkin görevlerde "bilimsel liyakat"ı temel ölçüt kabul eder.

(b) Personelinin ya da öğrencilerinin yürüteceği ya da üniversite dışından araştırmacıların yürütecekleri, veri kaynağı olarak insan kullanmayı gerektiren araştırmalarda katılımcıların fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit etmeden gerçekleştirilmeleri sağlayacak tedbirleri alır.

(c) Yapılan/yapılacak bilimsel araştırmalarda "gerçeğe uygunluk" ilkesine titizlikle uyulmasını sağlar.

(d) Araştırma veya inceleme sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanmasında bilimsel yöntemleri esas kabul eder.

(e) İnsan haklarına duyarlılık, dürüstlük, sorumluluk, güven, nesnellik, kişi veya kişilerin emeğine ve özerkliğine saygı, adalet ve akademik özgürlük prensiplerini dayanak alır.

İkinci Bölüm

Kurulun Çalışma Biçimi

Kurulun Çalışma Biçimi

Madde 7.

(a) Kurulun bir protokol ve bir karar defteri bulunur ve defterler rektörlükçe mühürlenir. Her sayfa numaralandırılır ve kaç sayfa olduğu son sayfada belirtilerek imzalanır. Protokol defterine tüm başvurular ve başvurulara ilişkin yazışmalar, karar defterine de toplantılarda alınan kararlar yazılır.

(b) Kurul yılda en az 4 defa toplanır. Toplantı günü, saati ve gündemi toplantıdan en az bir hafta önce üyelere başkan tarafından yazılı olarak bildirilir ve gündem konularının belgeleri üyelere iletilir.

(c) Toplantılar en az 5 üyenin katılımıyla gerçekleştirilir. Kurul, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar alır.

(ç) Başkan, Kurul'a yapılan başvuruları inceler, başvuru konusuna göre her başvuru için bir raportör atar. Raportör toplantıda, Kurul'a söz konusu başvuru ile ilgili bilgi verir. Toplantı yeter sayısının salt çoğunluğunun kararına göre araştırmaya onay verilir.

(d) Kurul, olağan toplantılar dışında, başvuru yoğunluğu veya acil işler nedeniyle başkan tarafından olağanüstü toplantıya çağrılabilir.

(e) Kurul gerektiğinde (başvuruların değerlendirilmesinde) kurul dışından uzmanların ya da danışmanların görüşlerine başvurabilir. Bu kişiler toplantıya davet edilebilecekleri gibi yazılı görüşleri de alınabilir. Uzman veya danışmanların Kurulda oy hakları yoktur.

(f) Kurula incelenmesi için gönderilen her bir araştırma önerisi başvuru sırasına göre incelenir. Başvurudan önce uygulamaya konulmuş çalışmalar değerlendirmeye alınmaz.

(g) Kurul üyelerine ait araştırma önerileri görüşülürken öneri sahibi üye, görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

(h) Kurul tarafından düzeltilmesi ya da eksikliklerinin tamamlanmasına karar verilen araştırma önerileri sorumlu araştırmacı tarafından düzeltilerek tekrar Rektörlüğe başvuru yapılabilir ve Kurul tarafından yapılan ilk toplantıda yeniden değerlendirilir.

(i) Kurul kararlarına itiraz mümkün olup itirazlar, Gebze Teknik Üniversitesi Etik Kurulu'na yapılır.

Üçüncü Bölüm

Kurula Başvuru ve Değerlendirme

Başvuru Yapabilecek Olanlar

Madde 8. İnsan katılımcılarla yapılacak deney, inceleme ve alan araştırmalarının etik açıdan değerlendirilebilmesi için, araştırmacının bilimsel, idari ve etik sorumluluğunu üstlenen araştırmacı tarafından Kurula başvuru yapılır.

Başvuruda İstenen Belgeler

Madde 9. Başvuruda aşağıda belirtilen belgeler sunulur:

(a) Başvuru yazısı: Sorumlu araştırmacı tarafından çalışmanın adı, tarihi, niteliği, araştırmacıları, sorumlu araştırmacının haberleşme bilgilerini (adres, telefon, e-posta vb.) içeren başvuru yazısıdır.

(b) Araştırma dosyası: Araştırmanın amacı, gerekçesi, yöntem ve çalışmaya katılacak insanlarda aranan özellikleri, kullanılacak psikolojik ve teknik yöntemleri içeren ayrıntılı araştırma bilgisinin ve etik özetinin bulunduğu dosyadır.

(c) Araştırmanın bütçesi: Araştırmanın bütçesi varsa bütçesi ve muhtemel parasal kaynaklar, çalışmanın destekleyicisi varsa destekleyici bilgileri de detaylı bir şekilde belirtilmelidir.

Başvuru Şekli

Madde 10.

- (a) Araştırma dosyasının 2 adet basılı kopyası ve elektronik ortamda bir kopyası Kurula sunulur.
- (b) Araştırma projesinin değerlendirilebilmesi için başvurunun Kurul toplantısından 7 gün öncesine kadar yapılması gerekir.
- (c) Başvuru sırasında başvuru Kurul protokol defterine işlenir. Başvuru yazısının üst kısmına başvuru tarihi ile protokol numarası yazılır. Protokol numarası her yılın başında birden başlatılır. Protokol defterine başvuru tarihi, sorumlu araştırmacının adı, çalıştığı birim ve araştırmanın adı yazılır.
- (d) Eksik başvurularda araştırma projesi için atanan raportör ile iletişim kurulur.
- (e) Düzeltme istenilmesi durumunda düzeltmenin değerlendirme sonucu en geç 1 ay içerisinde sorumlu araştırmacıya yazılı olarak bildirilir.
- (f) Değerlendirmenin sonucu, başvurunun kabul edildiği toplantıdan en geç 1 ay sonrasına kadar, sorumlu araştırmacıya yazılı olarak bildirilir.

Değerlendirme

Madde 11.

- (a) Kurul, değerlendirmesini dosya üzerinde yapar. Gerektiğinde sorumlu araştırmacıdan sözlü veya yazılı bilgi alır.
- (b) Kurula yapılan başvurular, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, ilgili kanunlar, tüzükler, yönetmelikler ile yüksek yargı organlarının karar ve içtihatları ve ayrıca hukukun ve ahlâkın genel ilkeleri çerçevesinde değerlendirilir.
- (c) Başvuru için gerekli belgeleri tam olan başvurular değerlendirmeye alınır. Değerlendirme dosya üzerinden yapılabileceği gibi gerek görüldüğünde sorumlu araştırmacıdan sözlü veya yazılı bilgi alınır.
- (d) Karar alınırken, toplantı odasında kurul üyelerinden başkası bulunamaz. Kurul üyelerinden biri sorumlu ya da yardımcı araştırmacı ise ya da çalışma ile bağlantısı olduğu düşünülüyorsa, araştırmacının görüşüleceği kurul toplantısından önce üyeler bu konuda bilgilendirilir. O araştırma dosyasının görüşülmesi, tartışılması ve karara bağlanması esnasında, araştırmacıyla ilişkisi olan kurul üyesi toplantı odasından çıkar ve oy hakkı yoktur.
- (e) İnsan Araştırmaları Etik Kurulu, başvurusu yapılan araştırma projelerini çalışmanın amacı, yöntemi, yararları ve olası tehlikelerini, bütçesini göz önünde bulundurarak değerlendirir. Değerlendirme sonucunda "Uygun", "Düzeltilmesi Gerekir", ya da "Uygun Değildir" şeklinde karar verir. Başvurusuna "Düzeltilmesi Gerekir", ya da "Uygun Değildir" kararı verilen sorumlu araştırmacı, gerekli düzeltmeleri yaparak veya eksiklikleri gidererek tekrar Kurula başvuru yapabilir.
- (f) Kurul toplantısında alınan tüm kararlar karar defterine yazılır. Başvuru hakkında olumsuz karar verilmesi durumunda gerekçesi karar defterine yazılır. Araştırmanın düzeltilmesi ya da yeniden düzenlenmesinden sonra tekrar başvurulması yönünde tavsiye kararı alınmışsa, talep edilen düzeltmeler ve düzenlemeler açık bir şekilde belirtilir.

Kararın Bildirimi

Madde 12. Değerlendirme sonucu başvurunun kabul edildiği toplantıdan en geç 1 ay içinde sorumlu araştırmacıya yazılı olarak bildirilir. Yazılı bildirimde;

- (a) Kurulun adı,
- (b) Kurul üyelerinin isimleri ve unvanları,
- (c) Toplantı tarihi,
- (d) Araştırmanın protokol numarası ve adı,
- (e) Sorumlu araştırmacının ismi,
- (f) Kurul üyelerinden birinin araştırmayla ilişkisi varsa, toplantının araştırmanın görüşüldüğü ve karar verildiği kısmına bu üyenin katılmadığına ilişkin bilgi.
- (g) Başvuru belgelerinin tümü incelenerek uygun bulunduğu ya da gerekçeleri bildirilerek uygun bulunmadığı veya düzeltme isteniyorsa öneriler ve istenen düzeltmeler, yer alır.

Dördüncü Bölüm

Çeşitli Hükümler

Madde 13. Kurulun olumlu görüşü alınmadan insanlarla veya insanlar üzerinde yapılacak deney, inceleme ve alan araştırmalarına başlanamaz. Olumsuz görüş verilen veya Kurul onayı alınmadan yapılan araştırmaların etik, yasal ve idari sorumluluğu araştırmayı yapan sorumlu araştırmacıya aittir.

Madde 14. Kurul başvuruda alınan belgeleri, protokol ve karar defterlerini 5 yıl arşivde saklar.

Yürürlük

Madde 15. Bu yönerge Gebze Teknik Üniversitesi Senatosunun kararı ile yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 17. Yönerge hükümlerini Gebze Teknik Üniversitesi Rektörü yürütür.

Yönergenin Kabul Edildiği Senato Kararı	
Tarihi	Sayısı
01.04.2015	2015/03